

עליה אי אתה משתחור — בארצכם, אבל אתה משתחור על אבנים של בית המקדש⁴⁰.

וכדעולא. דאמר עולא: לא אסרה תורה — אלא רצפה של אבנים בלבד, שלא יעשה בבית הכנסת להשתחוות עליה, דוגמת רצפה של בית המקדש. ולהכי לא נפיל רב אפיה, משום שהיתה רצפת אבנים⁴¹.

ומקשינן: אי הכי, מאי איריא דרק רב לא נפל אפיה, אפילו כולהו נמי לא לנפול!?

ומתריצין: האי רצפת אבנים — קמיה דרב לבד הואי, אבל לפני הציבור לא היתה.

ומקשינן: ולזיל רב לגבי ציבורא, ולינפול שם על אפיה?

ומתריצין: לא בעי רב למיטרח ציבורא, וחשש שאם ילך לשם, יעמוד הציבור מפניו.

ואיבעית אימא: רב פישוט ידיים ורגלים הוה עביר, וסבירא ליה כדעולא, דדווקא בכהאי גוונא איכא איסורא. אבל הציבור לא נפל אפיה בפישוט ידיים ורגלים, ובהכי ליכא איסורא דרצפת אבנים⁴².

דאמר עולא: לא אסרה תורה השתחוויה על אבן משכית — אלא בפישוט ידיים ורגלים בלבד.

ברמב"ם [הלכות עבודת כוכבים פרק ו' ה"ו]: "וכן אבן משכית האמורה בתורה, אע"פ שהוא משתחור עליה לשם — לוקה. שנאמר: ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה. מפני שהיה דרך עובדי כוכבים, להניח אבן לפניו להשתחות עליה, לפיכך אין עושין כן לה".

40. ואף דהאיסור מפורש בקרא, וברייטא אתיא להתיר רק בבית המקדש, מ"מ, הוא אמינא דהאי דכתיב "בארצכם" — למעוטי חוץ לארץ קאתי, ואם כן, בבבל לא יהא איסור ד"אבן משכית"! קמ"ל ברייתא, דאין מתמעט מקרא — אלא ביהמ"ק, דהתם שרי להשתחוות עליה. אבל בבבל — איכא איסורא. טורי אבן.

41. הביא המאירי, דכתבו קצת האחרונים, דעצם עשיית רצפת אבנים בבית הכנסת — אסורה [כ"כ בזוהר הרקיע לרשב"ץ, שנהגו שלא לרצוף את בית הכנסת באבנים. ובכנה"ג אר"ח סי' קל"א הביא מחלוקת בזה]. ויש מתירין, אא"כ במקום שהשתחוויה מצויה, דאז אסור.

42. כך פסק הרמב"ם [הל' עבודת כוכבים פ"ו

ה"ו], דהאיסור להשתחוות על אבן משכית, הוא דווקא בפישוט ידיים ורגלים. דהיינו, שהיא כולו נמצא מוטל על האבן. וכתב שם הרמב"ם [בהל' ז'], דמ"מ, אם יש דבר מפסיק בינו ובין האבן, אינו אסור. ולכן נהגו ישראל להציע מחצלות בבתי כנסיות הרצופות באבנים וכו', להבדיל בין פניהם ובין האבנים.

ובשו"ת הריב"ש [סי' תי"ב] ובשו"ת מהר"ם מרוטנברג [סי' צ"ד] כתבו, דלישנא קמא דהכא, אסור מדרבנן ליפול על פניו על רצפת אבנים, אפילו בלא פישוט ידיים ורגלים. ומשו"ה אביי ורבא מצלי אצלווי על צדן, שלא יהיו פניהם כנגד הקרקע. וכ"כ הרא"ש [הובא בסמוך].

עוד הביא שם הריב"ש, דהר"י בן גיאת ז"ל כתב בשם רב שרירא ז"ל, דאביי ורבא חיישי לאבן משכית אפילו לא היתה שם רצפת אבנים לפניהם, שמא היתה שם, וחרב המקום, ונבנה עליה כשהיא שם.

ובשו"ע [אר"ח קל"א ס"ח] פסק, דאסור להשתחוות בפישוט ידיים ורגלים — אפילו בלא אבן משכית.